

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

DĖL GELEŽINKELIŲ TRANSPORTO KODEKSO 3, 4, 4¹, 7¹, 10¹, 12, 14, 17, 19, 20, 21, 23, 24¹, 25, 25², 26, 28, 29, 29¹, 29², 29³, 29⁵, 29⁶, 29⁷, 29⁸, 30¹ IR 30² STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, KODEKSO PAPILDYMO 25³, 29⁹ IR 29¹⁰ STRAIPSNIAIS IR 25¹ STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO (TAP-21-632(2); (TAIS NR. 20-9367(4))

2021-09-24 Nr. NV-2305

Vilnius

1. Projekto rengėjas: Susisiekimo ministerija.

2. Projektų tikslas: įgyvendinti Valstybės kontrolės 2018 m. gruodžio 12 d. valstybinio audito ataskaitos „Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdymas“ rekomendacijas, taip pat perkelti (patikslinti) Direktyvos 2012/34/ES, kuria sukurama bendra Europos geležinkelių erdvė, nuostatas, pakeisti su tuo susijusias bei kitas Geležinkelių transporto kodekso nuostatas.

3. Dabartinė situacija:

- Valstybės kontrolė, atlikusi viešosios geležinkelių infrastruktūros valdymo valstybinį auditą, konstatavo, kad neišnaudojamos visos viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų (toliau – pajėgumai) panaudojimo galimybės ir Susisiekimo ministerijai rekomendavo iki 2020 m. sausio 31 d. užtikrinti veiksmingesnį pajėgumų panaudojimą, įdiegti pajėgumų panaudojimo kontrolės sistemą, pakeisti pajėgumų atsisakymo ir perskirstymo procedūras.

- Geležinkelių transporto kodekse (GTK) reglamentuoti pajėgumų skyrimo principai, naudojimosi viešąja geležinkelių infrastruktūra sutarties ir sutarties dėl pajėgumų skyrimo sudarymo tvarka, paraiškų skirti pajėgumus teikimo, nagrinėjimo, sprendimo skirti arba atsisakyti skirti pajėgumus priėmimo pagrindai, tačiau:

- praktikoje neįmanoma sprendimo skirti arba atsisakyti skirti pajėgumus priėmimo metu įvertinti, ar pareiškėjui skyrus pajėgumus jo interesais veikianti geležinkelio įmonė (vežėjas) atitiks GTK nustatytas naudojimosi viešąja geležinkelių infrastruktūra sąlygas (teisę naudotis viešąja geležinkelių infrastruktūra turi tik *Lietuvos Respublikoje ar kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje įregistruota geležinkelio įmonė (vežėjas), kuriai skirti pajėgumai, arba pareiškėjo interesais veikianti geležinkelio įmonė (vežėjas), kadangi pareiškėjas, kuris nėra geležinkelio įmonė (vežėjas), nėra įpareigotas viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojui nurodyti jo interesais veikiančios geležinkelio įmonės (vežėjo);*
- nėra reglamentuotas terminas, iki kurio turi būti sudaryta sutartis dėl pajėgumų skyrimo ir naudojimosi viešąja geležinkelių infrastruktūra sutartis;
- teisės aktuose detaliau nereglamentuoti tarnybinio traukinių tvarkaraščio rengimo etapai ir jų metu atliekami viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo veiksmai;
- nenustatyta paraiškos skirti pajėgumus atšaukimo galimybė, taip pat galimybė pareiškėjui pakeisti jam skirtus pajėgumus;
- nėra nustatyta, kaip yra atliekamas skirtų pajėgumų panaudojimo vertinimas, kaip apskaitomi duomenys apie ankstesniais tarnybinio traukinių tvarkaraščio galiojimo laikotarpiais skirtų pajėgumų panaudojimą.
- GTK ir kituose geležinkelių transporto veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nėra nustatyta, kokiomis lėšomis yra inventorizuojami, registruojami nauji ar modernizuoti Lietuvos valstybei nuosavybės teise priklausančios geležinkelių paslaugų įrenginiai;
- nenustatyta viešosios geležinkelių infrastruktūros objektų ir Lietuvos valstybei nuosavybės teise priklausančių geležinkelių paslaugų įrenginių nuomos mokesčio mažinimo galimybė;
- GTK nustatyta, kad Ryšių reguliavimo tarnybos (RRT), kaip rinkos reguliuotojo, funkcijos finansuojamos iš geležinkelio įmonių (vežėjų) mokamų įmokų, o šios įmokos dydis yra 5 Eur už vieną

milijoną bruto tonkilometrių, vertinant geležinkelio įmonės (vežėjo) praėjusių metų faktinę darbo Lietuvos Respublikos geležinkelių tinkle apimtį bruto tonkilometrais.

4. Projekto esmė:

- siekiant užtikrinti skaidrų ir sklandų pajėgumų skyrimo procesą ir išspręsti praktikoje identifikuotas pajėgumų skyrimo ir tarnybinio traukinių tvarkaraščio sudarymo procesų neišbaigtumo problemas, siūloma:
 - nustatyti įpareigojimą pareiškėjui identifikuoti jo interesais veiksiančią geležinkelio įmonę (vežėją), taip pat šio įpareigojimo nevykdymo pasekmes (atsisakyti skirti pajėgumus);
 - patikslinti naudojimosi viešąja geležinkelių infrastruktūra sutarties ir sutarties dėl pajėgumų skyrimo sudarymo tvarką ir sąlygas (nustatyti terminą - likus ne mažiau kaip 1 mėnesiui iki tarnybinio traukinių tvarkaraščio įsigaliojimo dienos/prašomų viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų panaudojimo pradžios - sutarčių sudarymui);
 - nustatyti pajėgumų naudojimo, kai remonto įmonės važiuoja į viešosios geležinkelių infrastruktūros objektų statybos, remonto ir (ar) techninės priežiūros darbų atlikimo vietą ir iš jos, tvarką (šios įmonės turėtų teisę naudotis viešąja geležinkelių infrastruktūra Kodekso nustatyta tvarka apsidraudusios civilinės atsakomybės draudimu, įgijusios bendrąjį saugos sertifikatą, sudariusios su viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytoju naudojimosi viešąja geležinkelių infrastruktūra sutartį);
 - patikslinti paraiškų skirti tuos pačius pajėgumus derinimo procedūrą (nustatyti pareigą viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojui paraiškų skirti tuos pačius pajėgumus derinimo metu pareiškėjui siūlyti alternatyvius maršrutus, jeigu tokių yra, ir kt.);
 - nustatyti paraiškos skirti pajėgumus atšaukimo galimybę (pareiškėjas turėtų teisę ne vėliau kaip prieš 7 mėnesius iki tarnybinio traukinių tvarkaraščio įsigaliojimo dienos atšaukti savo pateiktą paraišką skirti pajėgumus arba dalį šia paraiška prašomų pajėgumų);
- siekiant sudaryti teises sąlygas efektyviau panaudoti pajėgumus, siūloma:
 - panaikinti galimybę pareiškėjui atsisakyti jam skirtų pajėgumų ir nustatyti skirtų pajėgumų pakeitimo reglamentavimą (pareiškėjas, kuriam skirti pajėgumai, turėtų teisę ne vėliau kaip prieš 30 darbo dienų iki kiekvienos Viešosios geležinkelių infrastruktūros tinklo nuostatuose nurodytos galiojančio tarnybinio traukinių tvarkaraščio pakeitimo dienos viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojui raštu pateikti prašymą pakeisti jam skirtus pajėgumus);
 - įdiegti pajėgumų naudojimo kontrolės sistemą įpareigojant viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytoją vykdyti kontrolę ir kaupti duomenis apie ankstesniais tarnybinio traukinių tvarkaraščio galiojimo laikotarpiais skirtų pajėgumų panaudojimo rodiklius;
 - sugriežtinti užmokesčio už skirtus, bet nepanaudotus pajėgumus taikymo tvarką (užmokestį už skirtus, bet nepanaudotus pajėgumus, privalės mokėti pareiškėjas, kuris pajėgumus ar jų dalį nepanaudos perpildytoje viešosios geležinkelių infrastruktūros dalyje);
- siekiant užtikrinti geležinkelių transporto veiklos efektyvumą, siūloma:
 - sudaryti sąlygas padidinti geležinkelių transporto rinkos reguliuotojo (RRT) finansavimą (padidinti geležinkelio įmonių (vežėjų) mokamos įmokos dydį nuo 5 iki 10 Eur už vieną milijoną tonkilometrių). Nurodoma, kad toks finansavimas užtikrintų GTK nurodytoms RRT funkcijoms vykdyti būtinų pareigybių (2 papildomų, iš viso 6) išlaikymui, tinkamam priskirtų funkcijų vykdymui ir kitų su šių funkcijų vykdymu susijusių darbų (ekspertų ir konsultantų paslaugoms, įskaitant išorės audito paslaugas, pirkti; komandiruotėms - dalyvauti tarptautinių organizacijų ir Europos Sąjungos institucijų, komitetų ir grupių veikloje ir kt.) finansavimui reikalingų lėšų (314,6 tūkst. Eur per metus) surinkimą;
 - sugriežtinti geležinkelio įmonių (vežėjų) civilinės atsakomybės draudimo sąlygas (vietoje nustatytos draudimo sumos - 290 tūkst. Eur vienam draudžiamajam įvykiui ir 725 tūkst. Eur visiems draudžiamiesiems įvykiams per metus, siūloma laipsniškai padidinti sumas ir nustatyti, kad minimali draudimo suma yra:- iki 2026 m. gruodžio 31 d. – 500 tūkst. Eur vienam draudžiamajam įvykiui ir 2 mln. Eur visiems draudžiamiesiems įvykiams per metus; - nuo 2027 m. sausio 1 d. – 1 mln. Eur vienam draudžiamajam įvykiui ir 5 mln. Eur visiems draudžiamiesiems įvykiams per metus). Taip pat griežtinamos

ir remonto įmonių civilinės atsakomybės draudimo sąlygos. Poveikio vertinimo pažymoje nurodoma, kad dėl to gali didėti draudimo įmokos kai kurioms geležinkelio įmonėms (vežėjams) ir remonto įmonėms;

- patikslinti prieigos prie geležinkelių paslaugų įrenginių suteikimo sąlygas (nustatyti pareigą geležinkelių paslaugų įrenginių operatoriui prieigą suteikti ne tik geležinkelio įmonėms (vežėjams), remonto įmonėms, bet ir kitiems pareiškėjams (krovinį siuntėjams (gavėjams), ekspeditoriams);

- nustatyti, kad sukurti nauji ar modernizuoti Lietuvos valstybei nuosavybės teise priklausantys geležinkelių paslaugų įrenginiai inventorizuojami ir Nekilnojamojo turto registre registruojami valstybės biudžeto lėšomis;

- nustatyti, kad nuomos mokestis už viešosios geležinkelių infrastruktūros objekto nuomą nustatomas ir šis mokestis mažinamas Vyriausybės nustatyta tvarka (sudaryti galimybę viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojui sumažinti viešosios geležinkelių infrastruktūros objektų nuomos mokestį, taip pat ir viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo patikėjimo teise valdomų Lietuvos valstybei nuosavybės teise priklausančių geležinkelių paslaugų įrenginių nuomos mokestį);

- atsakyti tranzito geležinkelių transportu paslaugų apmokestinimo kaip sudėtinės užmokesčio už minimalųjį prieigos prie viešosios geležinkelių infrastruktūros paketą (MPP) dalies, t. y. nustatyti, kad geležinkelio įmonės (vežėjai), kurioms viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumai skirti tranzito geležinkelių transportu paslaugoms teikti, viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojui turi sumokėti ne tik užmokesį už MPP, bet ir užmokesį už naudojimąsi viešąja geležinkelių infrastruktūra tranzito geležinkelių transportu paslaugoms teikti;

- patikslinti naudojimo viešąja geležinkelių infrastruktūra sutarties patikros nacionalinio saugumo interesams inicijavimo tvarką, numatant, kad patikra inicijuojama ne dėl visų viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo planuojamų su geležinkelio įmonėmis (vežėjais) sudaryti naudojimosi viešąja geležinkelių infrastruktūra sutarčių, o tik dėl tų, pagal kurias geležinkelio įmonei (vežėjui) būtų suteikta prieiga prie Vyriausybės nustatytų konkrečių nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įrenginių ir turto.

5. Derinimas: Projektas derintas su Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Energetikos ministerija, Finansų ministerija, Lietuvos banku, Teisingumo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Ryšių reguliavimo tarnyba, Konkurencijos taryba, Lietuvos transporto saugos administracija, AB „LTG Infra“, AB „LTG Cargo“, Lietuvos draudikų asociacija, Privačių vežėjų geležinkeliais asociacija, įvertintos teiktos pastabos.

Po klausimo aptarimo 2021 m. liepos 2 d. tarpinstituciniame pasitarime Susisiekimo ministerija organizavo pasitarimus su AB „Lietuvos geležinkeliai“, Ryšių reguliavimo tarnyba, Konkurencijos taryba, Vidaus reikalų ministerija, kurių pastabos buvo aptartos darbo tvarka – teikiamas patikslintas Projektas, o Ryšių reguliavimo tarnybos (įstatyme aiškiai įtvirtinti taikomos poveikio priemonės – skirtų pajėgumų panaikinimo, turinį (apimtį); nepritaria siūlomai nustatyti galimybei pareiškėjui pakeisti jam perpildytoje geležinkelių infrastruktūros dalyje skirtus pajėgumus, jeigu norima vežti negabaritinį krovinį; reikalavimas dėl pareigos suinteresuotiems asmenims, kurie nėra pareiškėjai, įrodyti savo ketinimus įsigyti geležinkelių paslaugų yra neproporcingas ir nepagrįstai ribojantis suinteresuotųjų asmenų teisę susipažinti su tarnybinio traukinių tvarkaraščio projektu ir kt.) ir Konkurencijos tarybos (siūlo papildyti reikalavimu, kad viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo nustatomi Tinklo nuostatuose reikalavimai turi būti skaidrūs, nediskriminuojantys, proporcingi ir įvykdomi) pastabos, į kurias neatsižvelgta arba atsižvelgta iš dalies, įvertintos derinimo pažymoje.

6. Atitiktis Vyriausybės programai: Vyriausybė yra pasiūliusi projektą svarstyti Seimo rudens sesijoje lapkričio mėnesį.

7.Dalykinio vertinimo išvada: prieš teikiant projektą į Vyriausybės posėdį, jis papildomai aptartinas tarpinstituciniame pasitarime (2021 m. rugsėjo 28 d. 8 kl.).

Patarėjas

Arvydas Nevas, tel. +37070663787, el. p. arvydas.nevas@lr.lt